

A HUN ŐSTÖRTÉNET ÖRÖKSÉGE (II/18.)

Kréneisz Géza (Öckerö, Svédország):

Kik a székeltek?

Az ismert orosz Zsiguli autómárka nevét egy, a Volga menti Szamara (Kujbisev) várossal szemben fekvő, a Volga által körülölelt Zsiguli-hegységtől nyerte, melynek névadója a Wikipédia Enciklopédia szerint egy egykor itt élő zsiguli nevű törzs volt, akik *kalózkodással foglalkoztak, s amikor éppen nem, akkor kihúzták hajóikat a partra, a partmenti fák védelmébe*. Ennyi áll rendelkezésünkre, ebből kell kiindulnunk.

A Zhiguli-hegység fényképe.¹

¹ <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/76/Zhiguli.jpg>

Festmény a Zhiguli hegységi kapuról.²

Előtérben a Volga és a Zelenenky-sziget, háttérben a Zhiguli-hegység.³

²

http://www.russianpaintings.net/upload/author/baranov_maxim/large_6b6a0c9bb451d58c88aa756d797e3c85.jpg

³<http://cdn.c.photoshelter.com/img-get2/I0000vmutdBsZqlQ/fit=1000x750/samara-observation-deck-0054.jpg>.

A zsiguli-kérdés bevonása múltunk vizsgálatába abszurdnak tűnik, de a kazáni A. X. Halikov a hegységet magyar hegyeknek nevezi, E. A. Halikova régész nő pedig a térség leletei és a Kárpát-medencei leletek között lát párhuzamot. Indítékaik ismeretlenek előttem, de ez biztosítja, hogy a kérdést befolyásolás nélkül, a saját emléanyagunkra támaszkodva vizsgálhatjuk meg.

Szabirok a láz háborúban

Az 542 és 552 között, a bizánciak és a perzsák között folyó háború színhelye a Fekete-tenger keleti karéljában fekvő Laziké, az ókori Kolchis. Névadók a ma is létező, ez időben domináló lázok törzse, akik a helyenként a tengerpartig lehúzó keskeny 20-40 km-es lakható földszalot, több mint egy tucat, részben ma is élő, identitását féltékenyen őrző törzsszel osztotta meg. Kivételt képez a Phasis, ma Riáni folyó deltája.

Gubases, a lázok királya, Justinianus császár elkötelezettje, tartva attól, hogy a perzsák láz kalauzok segítségével, a hegyeken átkelve, hátba támadhatják, szövetkezett az alánokkal és a szabirokkal, akik vállalták, hogy 2000 nehéz fegyverzetű gyalogossal, három kentenárion arany ellenében (kb. 90 kg), megvédik Lazikét. A két kortárs történésznél Prokópiosznál és Agathiasznál, a továbbiakban csak a szabirok szerepelnek, úgy látszik az alánokkal csak tárgyalásfelvétel folyt. Szabirok vívják meg a részletesen leírt éjjeli ütközetet is, melyben a szabirok ellenfele, a perzsák segédcsoportját képező dailamánok voltak. Az iszonyú mészárlásból, a 3000 dailamán közül csak 1000 jutott vissza saját táborába.

„A szabirok a hun etnoszba tartoznak,” – írja róluk Prokópiosz – számuk nagy, önálló csoportokra osztódva, a Kaukázus körül laknak, melyeknek mindegyike a saját archonjának a vezetése alatt áll. Egyesek már ősidők óta a rómaiak császárával, mások a perzsa királlyal állnak barátságban. Mindkét uralkodó hagyományosan egy meghatározott összeget fizet a maga szövetségeseinek, de nem évente, hanem ahogy a szükség megkívánja.” (Bello gotico IV.11)

A perzsák hadvezére Mermeroes (†555) toborzásán tizenkétezer jelentek meg, ami aggodalmat váltott ki, hogy nem lesznek kezelhetők, ezért Mermeroes nyolcezeret kellő ajándékokkal ellátva hazaküldött, míg négyezret azzal bízott meg, hogy készítsenek három hordozható faltörő kost, melynek nagymesterei voltak, (lásd a részletes leírását), ugyanis Laziké egyetlen városának, Archaeopolisnak az elfoglalására készült. Ott kelt át a Phasison, ahol már nem volt hajózható, vele voltak a még életben maradt dailamánok, a szabirok korábbi ellenfelei. Rájuk hárult volna a város elfoglalása, míg a szabirok a várfalakat rombolták le, de a hadjárat nem járt sikerrel, a véres veszteségek nagyok voltak, a szabirok alkonyatig küzdöttek, hogy elesett vezérük tetemét visszaszerezzék.

„Ez törzs (a szabirok) igen nagy, és népe” – írja róluk Agathiasz – „rendkívül harciasak, és telhetetlenek. Mindig készek arra, hogy a zsákmányolás remé-

nyében más népeket megrohanjanak, azonnal elegendő okot találnak az erőszakra, villámgyorsan váltogatva hol az egyik, hol a másik oldalt. Fizetség ellenében nyíltan támogatták a rómaiakat a perzsák ellen, és vice versa, akár rövid időn belül is. Mindenkinek felajánlották szolgálataikat, még azoknak is, akik ellen pár nappal ezelőtt küzdöttek. Sajnos azok is, akiket a különféle szabirok becsaptak, nem különbek, mint a szabirok, mert vezérek aranyért ők is pusztulásba küldik sajátjaikat a perzsák oldalán (célzás a dailamánokra).” (The Historie 8/7)

„Hunor Dzsidijsa (Scythia) népével nem volt igazi [békés] kapcsolatban, a szomszédos országokat gyakran megtámadta...” – írja a Krónika összetétel

A zsiguli-kérdés tisztázásának alapvető feltétele, a nevezett szabirok lakóhelyének kérdése. A Kaukázus körül laktak, tehát attól északra és délre is. Az első nyom, hogy Gubases király a szabiروkkal és az alánokkal szövetséget kötött. Ez utóbbiak mai neve oszétok, akik ma is a Kaukázus kifutása és a Kubán folyó között élnek Oroszország keretén belül, az Észak-Oszét Autonómiában, amiből arra következtethetünk, hogy a ’mi’ szabirjaink is a közelükben éltek.

Pontosabb azonosítási lehetőséget nyújt Prokópiosz: „Itt laknak több más néppel együtt az alánok és az abasgok, régóta keresztények, a *zyhek*, távolabb tőlük a hunok, akiket szabiروknak neveznek.” A *zyhek* (~zygek, ~ zikek) a névadói Zikiának, melynek földrajzi határait Konstantin császár is közli *A birodalom kormányzása* 42. fejezetében, a maga nehezen követhető módján.

Sztrabón

Sztrabón Augusztus császár idejében írta meg művét, s a VIII. könyvében részletesen foglalkozik a *zygek*kel, lakhelyükkel, életvitelükkel. A nyomorúságos körülmények között tengődő *zygek*, *kalózkodtak*, *pihenőben pedig kihúzták hajóikat a partmenti fák védelmébe*.

A Volga-menti zsigulik és a Fekete-tenger parti *zygek* között nyilvánvaló a kapcsolat, amit az Enciklopédia ismeretlen szerzője félreértett, torzítva adott vissza. Az eltérés az *-uli* ’járulékból’ jelentkezik. Mivel ez időben az egyetlen írásbeliséggel rendelkező nép a grúzok voltak, más lehetőség nem lévén, grúz szótárakban, nyelvtanokban kerestem feloldását, de hiába, míg egy angol nyelvű Grúzia útikönyv adta meg a megoldást, meglepő módon a Gasztronómia fejezetben, mely felsorolja Grúzia tájjellegű étkeit, borait, melyek mind *-ulira* végződnek, „*innen való*” jelentéssel. Ilyen pl. a grúz nemzeti kincs, a Kakhuli ikon neve is, mely Kahétiai eredetűre utal. A volgaiak zsiguli neve tehát arra utal, hogy Zikiából erednek, de ez még nem jelenti azt, hogy *zygek* lennének, lehetnek abasgok, mingrélek, cserkeszek, – sőt szabiروk is.

Juliánusz

Juliánusz és társai az úti jelentés állításával ellentétben, nagyon is céltudatosan keltek útra, s Konstantinápolyból kihajózva, Zikiában, a mai Tamany-félszigeten szálltak partra, ahonnan rövid tartózkodás után Alániába, a már említett Oszétiába mentek. Itt az úti jelentésben nem közölt információhoz jutva, hirtelen északra váltottak, s kb. ezer km-t megtéve, Juliánusz a Zsiguli-hegység táján talált rá azokra, akiket keresett.

Kézai

Kézai Simon az atilai bukást követő polgárháború után a hunok ' nagyobb része elhagyta a Kárpát-medencét, kisebb része visszamaradt, s magát nem hunnak, hanem *sic/ulinak*, ~ *zac/ulinak* nevezte, *Zikiából jöttek* jelentéssel. Számolni lehet azzal, hogy az Olt völgye Csik- nevű településeinek neve, illetve annak lakói is a zikiaiakból kerültek ki..

Merobaudes és Claudius

Sem Prokópiosz, sem Agathasz nem említi, hogy a zikiai szabioknak valami féle kapcsolata lett volna, a nyugat-európai hadjáratok hunjaival. Erre Merobaudes udvari költőtől kapunk választ, aki Aetius egyik konzullá avatása (432, 437, 446) dicsőítésére írt panegyricusában említi, hogy „a reszkető Tiberére, barátja a Phasis fog rátámadni”. A néhány évvel idősebb Claudius Claudianus egy békekötés alkalmából említi meg, hogy „most már sem a Kaukázus, sem a jeges Phasis nem fog ellenséget küldeni ellenünk”.

Összefoglalás

Az Atila halálát követő polgárháború után a Kárpát-medencében maradt hunok magukat nem hunnak, hanem *siculinak* nevezték, és azonosak, az Olt völgye Csik- helyneveinek lakóival, továbbá azokkal a zikiai szabiokkal, akik részt vettek a láz háborúban, továbbá az északi, Volga-mentiekkal, akikkel Juliánusz szót értett.